

دانلود مقاله ماکس وبر، جامعه شناس لیبرال

جهت مشاهده [دانلود مقاله ماکس وبر، جامعه شناس لیبرال](#) به پایین همین صفحه مراجعه نمایید
تعداد صفحات : 12 صفحه

برای دریافت اینجا کلیک کنید

فرمت WORD قابل ویرایش

ماکس وبر، جامعه شناس لیبرال

اولین جلسه از سلسله نشست های بازخوانی جامعه شناسی آلمان، بازخوانی ماکس وبر (۱۸۶۴ - ۱۹۲۰) جامعه شناس و اندیشمند شهیر آلمانی بود که دکتر تقی آزاد ارمکی استاد جامعه شناسی دانشگاه تهران در ۲۸ اردیبهشت ماه در این رابطه سخنرانی کرد. دکتر آزاد در ابتدای سخن بر این نکته تاکید کرد که از منظر وی، وبر، قطعا و صرفا جامعه شناسی آلمانی نیست!

همانطور که ((ابن خلدون))، عرب و مسلمان و ((شریعتی)) صرفا شیعه و ایرانی نیستند! بلکه اینها شخصیت هایی جهانی و برای همه هستند و به همین دلیل هم هست که ما مجازیم و می توانیم درباره این جامعه شناسان سخن گوئیم و به بازخوانی جامعه شناسی های مختلف پردازیم.

و بر همین مبناست که برای مثال آشنایی ما و دانشجویان ما از ((هابرماس)) و مکتب فرانکفورت و حتی وبر بیش از خود دانشجویان آلمانی است. وی افزود: برای بازخوانی آرا و اندیشه های ماکس وبر من از این دریچه و به عنوان یک شخصیت خودمانی صحبت می کنم و البته سعی می کنم وبر را در ارتباط با مسائل اجتماعی اخیر ایران مورد بحث قرار دهم از آخر به اول و نگاهی به وبر امروز.

مطالعات وبر

دکتر آزاد درباره جامعه شناس بودن ماکس وبر افزود: برخلاف عقیده بسیاری از متفکرین، من برآنم که وبر، جامعه شناس ترین جامعه شناسان و حتی بیش از ((کنت)) و ((دورکیم)) و ((زیمل)) جامعه شناس است!

البته باید توجه داشت که ورود وبر به جامعه شناسی نه با اختیار که به اجبار بوده است. درباره وی ذکر شده است که مطالعات تاریخی، اقتصادی و حقوقی پایه و عمده مطالعات و علایق او را تشکیل می داد و او خود، نیز بیشتر می خواست حقوقدان و مورخ و اقتصاددان سیاسی باشد تا جامعه شناس! اما به عقیده ((جرج ریتزر)) جامعه شناس بزرگ آمریکایی، مشکلات فکری و روانی که حتی وی را به فکر خودکشی نیز سوق داده بود، موجب شد به توصیه پزشکان به مطالعات جامعه شناختی، سفر و رهایی از مطالعات حقوقی و اقتصادی روی آورد.

وبر در این مسیر سعی کرد طبق این توصیه، هم جهان را، تاریخ جهان را و سرمایه داری را بیشتر بشناسد و هم با نشر کتابهایی از جمله قواعد روش جامعه شناسی و تحلیل جامعه شناسی و مطالعات جامعه شناسی دین، به دیگران و اطرافیان ثابت کند که از سلامت کامل روانی بهره می برد. وبر در همین راستا غرب را بیشتر شناخت، تاریخ تمدن اروپا و سرمایه داری معاصر را مورد واکاوی قرار داد و به نتایج علمی نیز نائل شد.

از همین جاست که وی در دو حیطة به خوبی جامعه شناس بودن خویش را نمایان می سازد: یکی در مطالعات تاریخی اجتماعی اش که در سال ۱۹۰۴ به کتاب ((اخلاق پروتستان و روحیه سرمایه داری)) منجر شد و دیگر آن که از سال ۱۹۰۹ به عنوان موسس انجمن جامعه شناسی آلمان وارد عمل شد.

این استاد جامعه شناسی در مورد مطالعات وبر اضافه کرد: وبر در سیر مطالعات تاریخی اجتماعی خویش در مورد تمدن غرب به دو کانون و سوال بنیادی می رسد: اولاً: چگونه این تمدن تاریخی غرب (مثلاً روم) ایجاد شده و ماهیت آن چگونه است؟ ثانیاً: این هستی مسلم زشت خوب دوست داشتنی به نام سرمایه داری و مدرنیته (مثلاً آمریکا) چه ویژگی و خصوصیتی دارد؟

وبر در این مطالعات به نیکی هم در نقش شارح سرمایه داری و هم به عنوان منتقد سرمایه داری عمل می کند و این فرصت و امکان را می یابد که خودش به عنوان فرد و ناظر درباره یک بخش تاریخ تمدن که برپاست، داوری و قضاوت کند.

مبانی جامعه شناسی وبر

اصول و مبانی جامعه شناسی وبر، دیگر موضوعی بود که تقی آزاد ارمکی بدان پرداخت. وی در این زمینه گفت: جامعه شناسی وبر از لحاظ بنیادی تفاوت چندانی با داعیه دیگر جامعه شناسان ندارد و در اندیشه اش چهار مبنای کلی بررسی میشود: اول، نقد انسان گرایی:

وبر مانند دورکیم، با اومانیزم و انسان گرایی که در فلسفه سنتی وجود دارد و انسان را مرکز و کانون همه جهان و تحولات و اتفاقات می داند، مخالف است و به نقد آن می پردازد. دوم، نقد تاریخ گرایی که در مارکسیسم نیز به چشم می آید. سوم، نقد جامعه گرایی و اعتقاد به اعتدالی در میان فرد و جامعه و چهارم، نقد طبیعت گرایی و ناتورالیسم.

در اینجا است که می توان تلقی وبر را از جامعه شناسی در تعامل با دیگر جامعه شناسان درک کرد. وی خواننده و مفسر آثار همه پیشینیان و اندیشه های اجتماعی و فلسفی ماقبل از خویش است و متأثر از نیچه، دورکیم و فرهنگ آلمانی، جامعه شناسی وبری را بنیان می نهد.

در اندیشه وبر، انگیزه های انسانی، طبیعت، قاعده مندی ها و ساختارهای اجتماعی هیچ یک به تنهایی مهم نیستند و انسان وبر، انسانی اجتماعی است که به کنش اجتماعی دست می زند. وی جامعه و تاریخ را محصول تعاملات انسانی می داند و در یک کلام، جامعه شناسی را علم شناخت کنش اجتماعی می داند.

ویژگی های جامعه شناسی وبر

استاد دانشگاه تهران درباره ویژگی های جامعه شناسی وبر افزود: در بازخوانی آرا و اندیشه های اجتماعی این جامعه شناس آلمانی به سه ویژگی عمده بر میخوریم که می توان آنها را نیز از نظر گذراند. ۱ - دایره المعارفی بودن: جامعه شناسی وبر مجموعه ای از معارف و اندیشه های و ایده های عام متناقض است که بر همین اساس از وی روایت های متکثر و متناقض را نیز پدید آورده است.

وبر بر اساس همین شاخصه دایره المعارفی داعیه خلق مفاهیم و توضیح منظومه جدید در مورد انسان و جامعه دارد. ۲ - اهمیت تاریخ: وبر نگاهی تاریخی به جامعه و انسان دارد. علیرغم این که وی تاریخ گرا نیست، اما اهمیت وافری برای تاریخ قائل است و اندیشه و جامعه شناسی او تاریخی است. و البته همین ویژگی است که جامعه شناسی او را در تخالف و تضاد با فرمالیسم و پوزیتیویسم قرار می دهد و شکلی تحلیلی و تطبیقی به آن می بخشد. ۳ - توصیفی بودن: در عین حال که وبر با اثبات گرایی میانه ای ندارد اما، جامعه شناسی اش داعیه توصیف دارد و از همین رو وقایع و جزئیات برای او مهم است.

لذا کتابها و آرای وبر تحت تاثیر حضور اندیشه حقوقی در منظومه فکری اش، سرشار از ذکر جزئیات و توصیف ها و شمارش موارد است.

وبر جامعه شناس لیبرال

دکتر آزاد همچنین به عناصر شاخص در جامعه شناسی وبر نیز پرداخت و در این زمینه معتقد بود: اگر به اندیشه های اجتماعی وبر به عنوان یک جامعه شناسی خاص نظر افکنیم، این جامعه شناسی غیر از بنیانها و ویژگی هایی که ذکر آن رفت و بر اساس همانها، دارای سه عنصر حیاتی فرهنگ، اقتصاد و سیاست است.

او برخلاف اندیشمند بزرگ سلفش، کارل مارکس، به سنت و تحلیل جامعه شناسی که مبتنی بر اقتصاد است، حمله می کند، بر فرهنگ و جامعه نیز تاکید می کند و با این نوآوری جامعه را در ترکیب با اقتصاد و سیاست و فرهنگ قرار می دهد. وبر بر همین اساس جامعه شناسی پیچیده ای را ایجاد می کند که ابعاد متفاوتی دارد و می توانیم با عنوان جامعه شناسی لیبرال از آن یاد کنیم. امروزه نیز جامعه شناسی جدید در پی همین رویکرد است اما در هراس که علنا بازگشت به بنیانگزارانی از قبیل وبر را اعلام کند.

تقی آزاد در تشریح جامعه شناسی لیبرال وبر که در نقد رادیکالیسم اعلام حضور می کند و در قامت نقد بنیادگرایی، نقد اصالت گرایی و نقد تقلیل گرایی بروز و ظهور می یابد، به برخی شاخصه های این نوع جامعه شناسی نقاد و لیبرال اشاره کرد:

۱ - وبر معتقد است که ما نمی توانیم برداشتی ساده و ابتدایی از پدیده های اجتماعی ارائه دهیم و از همین رو به لحاظ روش شناسی در پی بی طرفی است و جدایی ارزشگذاری از واقعیت.

۲ - برخورد با عقلانیت از ناحیه وبر، منطقی است نه طرفدارانه! از یک سو برای بازگو کردن نحوه تولید سرمایه داری دفاع می کند از عقلانیت ابزاری و در بعدی دیگر برای نقادی سرمایه داری ضمن نقد عقلانیت ابزاری، از عقلانیت ارزشی دفاع می کند.

۳ - جامعه شناسی لیبرال وبر مقابل رادیکالیسم مارکسی، کنتی و پوزیتیویستی است و در آن بین عناصر سه گانه فرهنگ و اقتصاد و سیاست تعامل وجود دارد.

۴ - دفاع از دموکراسی مشروطه در این جامعه شناسی لیبرال آشکار است و البته نشان از ایفای نقش وبر به عنوان فعال سیاسی هم هست. وبر در عین حال که خود را ناسیونالیست می شناسد، منتقد نژاد گرایی آلمانی است و در مقابل معتقد به جامعه ای عقلانی، سیال و قابل حرکت و طرفدار قانون و دموکراسی مشروطه است که هرگز پوپولیستی نیز نیست.

۵ - در جامعه شناسی لیبرال وبر در عین حال که انسان درگیر سازوکارهای اجتماعی است اما می تواند به تاثیر گذاری بر ساختارها نیز نائل شود.

از مهم ترین حیطه های مورد توجه وبر در جامعه شناسی، غیر از جامعه شناسی اقتصادی، مسئله دین است که دکتر آزاد در این رابطه نیز اشاراتی داشت به گفته وی: آرای وبر آنقدر در جامعه شناسی دین تاثیر گذار بوده که هنوز هم جامعه شناسان دین مطرح جهان از جمله ((پیتر برگر)) وبری هستند. دکتر آزاد افزود: کانونی ترین عنصر در جامعه شناسی دین وبر، وظیفه است.

او دینداری را امری خودخواسته و درونی و انگیزشی می داند که کنشگران انجام می دهند. در این رابطه لازم است به روش کار وبر اشاره کنیم که وی در این حیطه ابتدا به تفسیر تحول در اندیشه دینی میپردازد و این که چگونه اندیشه دینی در طول تاریخ و مکانهای مختلف متحول شده و نیز بررسی این که سرانجام این تحول چیست؟

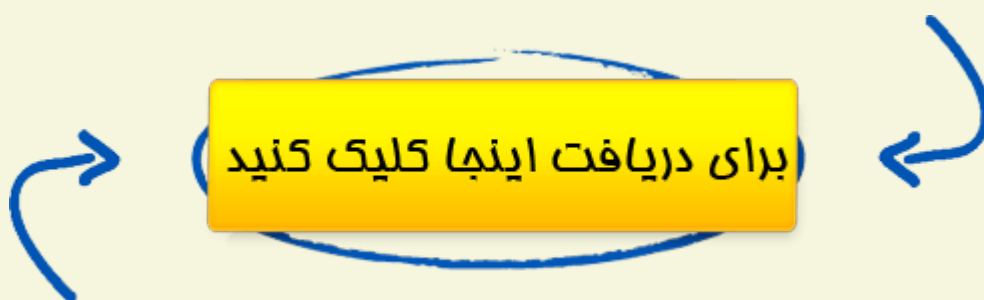
در بعدی دیگر وی بر آن است که نتایج خواسته و ناخواسته این تحول دینی را واکاوی کند. برای مثال وی در بررسی سرمایه داری به این نتیجه می رسد که سرمایه داری نوعی نتیجه ناخواسته ناشی از اخلاق پروتستانی است. البته از جمله بدفهمی ها در مورد وبر از همین جا ناشی شده که نوگرایی دینی در جوامع توسعه نیافته را مقدمه ایجاد سرمایه داری می دانند در حالی که وی این مسئله را به طور موردی و به عنوان یک نتیجه ناخواسته مورد بررسی قرار داده بود.

روش شناسی وبر

از جمله سوالاتی که دکتر آزاد ارمکی بدان توجه کرد و بیشتر درباره اش سخن گفت، متدلوژی وبر بود که در این رابطه گفت: روش تحقیق وبر در جامعه شناسی مثل بینش وی سخت و غیر قابل دستیابی است. روش وی که با نام تفهیمی تفسیری مشهور شده، ضمن تفسیر و مطالعه و فهم تاریخی، روشی کیفی و غیر کمی است. او سعی می کند که در تحلیل روابط متغیرها،

سنخ های نزدیک بهم و مرتبط را بررسی کند و از جمله برای بررسی رابطه دین و اقتصاد، رابطه هر دو را در حوزه فرهنگی مورد تحقیق قرار می دهد و عمدا ((اخلاق)) پروتستان را در ربط با ((روحیه)) سرمایه داری مورد توجه قرار می دهد. البته از جمله بدفهمی های دیگر در مورد وبر در این رابطه شکل می گیرد که اشخاصی از جمله ((آرون)) تحلیل و تفسیر را به تبیین تعبیر کرده اند و روش وبر را به جامعه شناسی پوزیتویستی نزدیک کرده اند. دکتر آزاد افزود:

از جمله موارد مهم در اندیشه و روش وبر، عینیت جامعه شناختی است که علمی سخت و قابل مناقشه از جامعه شناسی پدید آورده است. به نظر من این عینیت تعریف ساده و ابتدایی ندارد و سنت جامعه شناختی، سنت مارکسی و دورکیمی و وبری است که خود، می گوید عینیت چیست؟ و انباشتگی مطالعات جامعه شناسانه است که واقعیت عینیت را روشن می سازد و مشخص می کند که انگیزه ها، خواسته ها، آرمانها، آرزوها، رفتارها، نهادها، سازمانها و... کدامیک عینیت را تعیین می کنند.

- [دانلود مقاله آشنایی با خیام](#)
- [دانلود مقاله مبانی سازمان مدیریت و ارتباطات](#)
- [دانلود مقاله آشنایی با دوقطبی های الکتریکی](#)

از این سایت ها نیز دیدن نمایید

- [ترنس لاین ، مرجع مقالات تخصصی فارسی ایران](#)
- [گت پیر ، منبع مقالات انگلیسی و فارسی](#)
- [دانش رسان ، بیش از 1.5 میلیون مقاله فارسی](#)